

Μ.Α. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Επιστημονικός Διευθυντής του Πατίχειου Δημοτικού Μουσείου-Ιστορικού Αρχείου
& Κέντρου Μελετών Λεμεσού

ΤΑ ΚΕΡΙΝΑ ΑΥΓΑ ΣΤΟ ΛΕΜΕΣΙΑΝΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ

(Κατασκευαστής κέρινων αυγών τη δεκαετία του 1960)

«Χαρτοπονήματα τζιαι αφκοπονήματα», διαφήμιζε, θυμάμαι, ωςπραμάτεια του, τον χαρτοπόλεμο και τα κέρινα αυγά (που περιείχαν χαρτοπόλεμο-κομφετί), αντιστοίχως, ένας μικροπωλητής, στο καρναβάλι της Λεμεσού πριν πολλές δεκαετίες. Ο χαρτοπόλεμος παρέμεινε στοιχείο κάθε καρναβαλικής γιορτής. Τα κέρινα αυγά, όμως, εξαφανίστηκαν σταδιακά χωρίς να αποτελούν σήμερα μέρος αυτής της μεγάλης μαζικής, λαϊκής γιορτής της Λεμεσού. Αποτελούν μέρος της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς των Λεμεσιανών, που είτε κατασκεύασαν είτε έριξαν κάποια κέρινα αυγά κάποτε. Τα κέρινα αυγά, έπεσαν θύματα κι αυτά της παγκοσμιοποίησης η οποία βρήκε πιο εύκολους τρόπους – μαζικούς κυρίως- ώστε να μην καταβάλλεται κόπος από τον συμμετέχοντα στο δρώμενο, π.χ. κατασκευή κέρινων αυγών για τα Καρναβάλια, αλλά χρήση βιομηχανοποιημένου σπρέϊ, που θα το βρει κάποιος σήμερα σε οποιοδήποτε

μέρος του κόσμου.¹ Η Unesco² το 2001, αναγνωρίζοντας ότι «*Η αρχή της πολιτισμικής πολυμορφίας προϋποθέτει την αναγνώριση ότι η πολιτισμική παραγωγή, είναι απαραίτητη για την κοινωνική ενότητα, την ταυτότητα, και συνδέεται στενά με την έκφραση των σκέψεων και των αξιών μιας κοινωνίας*» έδινε πλέον στις ανθρώπινες κοινωνίες ανάσα για να αντιμετωπίσουν εκείνα τα άυλα και υλικά στοιχεία του πολιτισμού που χάνονται ανεπιστρεπτή ένεκα του αθέμιτου ανταγωνισμού, κυρίως γιατί έχουν κόπο για να φτιαχτούν εν αντιθέσει με τα βιομηχανοποιημένα προϊόντα που μόνο χρήματα χρειάζεται για να τα αποκτήσεις νοουμένου ότι είναι διαθέσιμα στο ευρύ κοινό. Τα κέρνινα, καρναβαλίστικα αυγά ανταποκρίνονται σ' αυτό το στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς που «ανταποκρίνεται στον έλεγχο αυθεντικότητας (σχέδιο, υλικό, κατεργασία και χρήση».

Μας θύμισε το έθιμο των κέρνινων κεριών ο γνωστός φωτογράφος της Λεμεσού Πάμπος Χαραλάμπους (ένας από τους πολλούς εθελοντές του Ιστορικού Αρχείου της Λεμεσού), παραδίδοντας αυτές τις μέρες στο Ιστορικό Αρχείο ένα δύο ξύλινα καλούπια, με τα οποία ως πιτσιρικάς έφτιαχνε κέρνινα αυγά την περίοδο του Καρναβαλιού της Λεμεσού. Τα καλούπια αυτά, το ένα λίγο πιο μεγάλο από το άλλο, περίπου δέκα εκατοστών, είναι φτιαγμένα σε τόρνο από κάποιο επιπλοποιό, που τα χάρισε στον κ. Χαραλάμπους, ο οποίος με τη σειρά του τα δώρισε στο Αρχείο για στολίζουν, πλέον, την προθήκη του Καρναβαλιού στην πρώτη αίθουσα του Μουσείου. Το ρίξιμο κέρνινων αυγών, ως εμπειρία, αποτελεί μια πολύ κοινή πρακτική πολλών Λεμεσιανών, προτού στα Καρναβάλια υπερिशύσουν τα τελευταία χρόνια εκείνα τα πλαστικά φιαλίδια, που «ξερνούν» πλαστικοποιημένο υγρό λερώνοντας πρόσωπα, ρούχα, δρόμους και κυρίως τους Καρναβαλιστές που παρελαύνουν από την Τσικνοπέμπτη μέχρι το τέλος της Κυριακάτικης, μεγάλης παρέλασης. Όχι πως τα κέρνινα αυγά δεν λέρωναν, ιδίως όταν τα πατούσαν στην επιφάνεια του δρόμου, αλλά πέρασαν τώρα στη σφαίρα της μνήμης και μόνο μια ευχάριστη ανάμνηση μπορούν να φέρνουν στον κάθε Λεμεσιανό που τα έζησε ως δρώμενο πριν πολλές δεκαετίες.

Τα κέρνινα αυγά του λεμεσιανού Καρναβαλιού αποτελούν ένα από εκείνα τα ορατά σημάδια του παρελθόντος, που μπορεί μεν να χάθηκαν στο πέρασμα του χρόνου, αλλά αντανακλώνται δε σε ό,τι απέμεινε ως έθιμο, ως συνήθεια και ως ατομική ή συλλογική μνήμη και συμπεριφορά. Είναι, μαζί με πολλά άλλα καρναβαλίστικα έθιμα, όχημα που σηματοδοτεί το ταξίδι μας στον χρόνο καθιστώντας μας κοινωνούς αυτού που ονομάζουμε εντοπιότητα.

Στην εργασία αυτή, θα προσπαθήσουμε να τοποθετήσουμε τα κέρνινα αυγά του Καρναβαλιού μέσα στο πλέγμα της εν γένει ιστορίας της Λεμεσού, αλλά και της δικής τους ιστορίας ως ενός φαινομένου που εμφανίστηκε και σε άλλες καρναβαλίστικες γιορτές, όπως π.χ. τη Βενετία, στην Πάτρα, από όπου θα το φέραμε και στη Λεμεσό. Η χρήση των κέρνινων αυγών δεν σχετίζεται καθόλου με το έθιμο της βαφής των κόκκινων

---

¹ Με τον όρο παγκοσμιοποίηση δηλώνεται, συνήθως, το φαινόμενο της δημιουργίας μιας παγκόσμιας κοινότητας στο επίπεδο κυρίως της οικονομίας και του εμπορίου, με αναπόφευκτες όμως προεκτάσεις στην πολιτική και στον πολιτισμό.

² Το περιεχόμενο του όρου «πολιτισμική κληρονομιά» έχει οριστεί από την UNESCO από το 1972. Αυτό περιλαμβάνει την υλική και την άυλη πολιτισμική κληρονομιά όπου ορίζονται με συγκεκριμένο τρόπο.

αυγών του Πάσχα.³ Αποτελούν ένα άλλο, νέο έθιμο που έχει ‘πολιτογραφηθεί’ και στη Λεμεσό αφού του πέρασε από πολλές άλλες περιοχές του κόσμου όπου το Καρναβάλι είναι μια βασική, μαζική και λαϊκή γιορτή. Το ερώτημα είναι πώς και κάτω από ποιες συνθήκες ξεκίνησε στη Λεμεσό αυτό το έθιμο;

Το Λεμεσιανό Καρναβάλι έχει δημιουργήσει τη δική του ιστορία και προφανέστατα έχει δημιουργηθεί μια μεγάλη παράδοση της οποίας το πέταγμα ‘κατά αντιπάλου’ κέρινων αυγών, απετέλεσε μια πτυχή του ως έθιμου. Τόσο η κατασκευή όσο και η χρήση των κέρινων αυγών, όμως, έχουν τη δική τους ιστορία, επίσης και αυτή την ιστορία θα ξεδιπλώσουμε σ’ αυτό το άρθρο. Ιδού πώς η εφημερίδα *Αλήθεια* περιγράφει σε άρθρο της, με τίτλο: «Αποκρηάτικη Κίνησης». το Καρναβάλι της Λεμεσού εκείνου του έτους:

Όπως προεβλέπετο, η Αποκρηάτικη Κίνησης της τελευταίας Κυριακής υπήρξεν όπως συνήθως ζωηροτάτη. Αι άμαξαι, τα αυτοκίνητα και τα ποδήλατα επεστρατεύθησαν μέχρι του τελευταίου και φαιδροί όμιλοι Μετημφισμένων διήλανον εις πυκνάς και μακράς σειράς τας οδούς της πόλεως και ιδία την οδόν Αγ. Ανδρέου, τα πεζοδρόμια, οι εξώσται και τα παράθυρα των οικιών της οποίας ήσαν κατάμεστα κόσμου από του ενός αυτής άκρου μέχρι του άλλου. Εννοείται ότι ο Χαρτοπόλεμος και τα Σερμπαντέν και τα Αυγά έδωκαν κι’ επήραν και η γενική αποκρηάτικη τρέλλα εξηκολούθησε ζωητοτάτη μέχρι της νυκτός, προσδίδουσα εις την πόλιν όψιν κάποιας εορταστικής μεγαλουπόλεως.
(*Αλήθεια*, 6 Μαρτίου 1925)

Η ιστορία των κέρινων αυγών είναι πολύ παλιά. Ξεκίνησαν ως έθιμο όταν άδειαζαν με διάφορους τρόπους το περιεχόμενο κανονικών αυγών αφού τα έκοβαν στα δύο ή άνοιγαν μια τρύπα στη μια πλευρά και τα γέμιζαν με διάφορα υλικά (πούτρα, καλαμπόκι, αρώματα, στάχτη, χαρτοπόλεμο) ενώνοντας στη συνέχεια τα δύο μέρη με κερί. Τα πιο γνωστά αυγά είναι τα *Cascarones*⁴ ή *confetti eggs* και τα οποία αποτελούν μέρος μέρος εορταστικών τελετών. Φαίνεται πως το έθιμο το έφερε από την Κίνα ο Μάρκο Πόλο. Στην Ιταλία τα γέμιζαν με κάποιο άρωμα και το πετούσαν οι άντρες στις γυναίκες που στόχευαν να πλησιάσουν ώστε να τους εξομολογηθούν τον έρωτά τους. Από την Ισπανία τα μετέφεραν ως μέρος έθιμου στο Μεξικό όπου η γυναίκα του Αυτοκράτορα Maximilian η Carlotta στις αρχές του 19^{ου} αιώνα τα καθιέρωσε ως μέρος τελετουργικού έθιμου αντικαθιστώντας την πούδρα με χαρτοπόλεμο. Στα Ισπανικά *cáscara* σημαίνει τσόφλι του αυγού. Το να σπάσει ένα τέτοιο αυγό στο κεφάλι κάποιου σημαίνει τύχη.

According to some sources, *cascarones* first came into vogue in the 19th century, when Empress Carlotta introduced a popular European courting custom to Mexico. Turn-of-the-century accountants of *Carnaval* in Mazatlan make reference to the *papaqui*, simulated battles in which rival labor groups pelted one another with *cascarones*, thereby setting the tone for the unconstrained Farewell to Flesh festivities.⁵

³ «Κύπριοι προσκυνητές που επισκέπτονται τους Αγίους Τόπους, έφεραν μαζί τους εικόνες, όπως αυτή του Αγίου Χαραλάμπους (τέλη 19 ου – αρχές 20 ου αι.) και κέρνα αυγά (1930) τα οποία αφιερώνουν στην εκκλησία του χωριού Βάσα Κοιλανίου.»(Βλ. www.vasakilaniou.org/gr/museums-lgr/church-lgr/)

⁴ Βλ. Roxanna Montes Bazaldua, *The Legend of the Cascarones*, illustrated by Suzan Browning, Pop Eraly Reader Series.

⁵Dale Hoyt Palfrey, *Se Cascarones: Egging on Mexican Fiestas*, 2001.

Ο Νεόφυτος Επιφανίου, στο κείμενό του με τίτλο: «Καρναβάλι Λεμεσού: Η ασχολίαστη μεταποίηση του υπερβατικού ‘Ποιος είμαι;’ στο μιμητικό ‘Τι είμαι;’», τονίζει την συμβολική σημασία της παρουσίας εθίμων όπως αυτά που εξελίχθηκαν σε μια γιορτή όπως το Καρναβάλι.

Στο κλασικό πια σύγγραμμά του, “Ο François Rabelais και η λαϊκή κουλτούρα του μεσαίωνα και της αναγέννησης”, ο Ρώσος θεωρητικός Mikhail Bakhtin (1895 – 1975) αναλύει το καρναβάλι και προσδιορίζει την έννοια του “καρναβαλικού” (“carnavalesque”) ως μια σειρά συντεταγμένων που προκαλούν την κοινωνική ανατροπή των ηγεμονικών σχημάτων. Για την ακρίβεια ο Bakhtin βλέπει στο καρναβάλι μια σημαντική λειτουργία καθώς δίνει την ευκαιρία στο λαό – με συμβολικό τρόπο και για συγκεκριμένη περίοδο – να ανατρέψει τις επιβεβλημένες ιεραρχήσεις μεταξύ των εξουσιαστών και των εξουσιαζομένων, των ευγενών και των κοινών, μεταξύ του υψηλού και του χαμηλού, κ.ο.κ. Η ανάγνωση του Bakhtin, που σήμερα τυγχάνει συστηματικής κριτικής, κυρίως ως προς την αναλογία της με το έργο του Rabelais, παραμένει μια από τις βασικές θεωρίες για τη σημασία του καρναβαλιού ως αντι-δομική τελετουργία.⁶

Από τους παλιούς καρναβαλιστές, ίσως, να μην υπάρχει κανείς που να μην έχει αναμνήσεις από τη ρίψη κέρινων αυγών γεμάτα με χαρτοπόλεμο. Άλλωστε, η σφραγίδα τους έμενε ως αφή, αφού γέμιζαν τα χέρια με κεριά, ως οσμή, αφού μύριζε κεριά η ατμόσφαιρα και κάποτε ως γεύση, όταν τύγγανε να πέσει στο στόμα το αυγό. Τα αυγά είχαν ένα λεπτό, κέρινο κέλυφος που αν κρατούσες το αυγό για περισσότερη ώρα μέχρι να βρεις τον στόχο έλιωνε στο χέρι σου. Έτσι, η ανεύρεση στόχου ήταν εξίσου σημαντική στιγμή με την κατασκευή τους. Ούτε πολλά στρώματα κεριού για να μην πληγώνουν τον αντίπαλο ούτε ένα λεπτό στρώμα γιατί έσπαζε ή έλιωνε πριν το πετάξεις. Το βάρος ήταν, επίσης, πολύ σημαντικό γιατί αν δεν είχε βάρος δεν μπορούσε να πάει και πολύ μακριά ούτε μπορούσες να το κατευθύνεις στον στόχο εύκολα. Ο πόλεμος με τα κέρινα αυγά ήταν ένας ειρηνικός πόλεμος, σε εποχές που η Κύπρος περνούσε μέσα από πραγματικούς πολέμους. Όμως, ο πόλεμος με τα κέρινα αυγά που η καλύτερη θέση για να τα ρίξεις ήταν από το μπαλκόνι προς τα κάτω. Από το μπαλκόνι μας στην παραλιακή οδό, Χριστοδούλου Χατζηπαύλου 111, περνούσε η παρέλαση κι εμείς στήναμε το «φυλάκιό μας» από νωρίς. Αργότερα, το 1968 που βγήκα κανταδόρος με το μαντολίνο μου με τους Γιωργαλέτους, θυμάμαι το πόσα αυγά πέφτανε πάνω μας από φίλους και εχθρούς. Ο χορδές γέμιζαν κεριά, κομμάτι αδύνατο να παίξεις με ευκολία. Στα μαλλιά μας, στα ρούχα μας κεριά και χαρτοπόλεμος. Στο μαντολίνο και την κιθάρα μου, υπάρχει χαρτοπόλεμος ακόμα από εκείνες τις εποχές. Δεν αδειάζω τα όργανα από αυτή τη μαρτυρία ότι «ήμουν κι εγώ εκεί...». Θυμάμαι έντονα εκείνα τα κέρινα αυγά κι έτσι, τώρα που έχω ως επιστημονικός διευθυντής του Παττίχειου Δημοτικού Μουσείου – Ιστορικού Αρχείου και Κέντρου Μελετών Λεμεσού, γνωρίζω την αξία τους. Τα καταγράψαμε με τον Δημήτρη Θεοδώρου, τον λειτουργό του Αρχείου και τα βάλουμε στην προθήκη, αμέσως. Ύστερα, άρχισα να γράφω αυτό το σημείωμα για τις πιο ειρηνικές «βόμβες» που δημιουργήθηκαν ποτέ.

Η σημασία που κουβαλούσε το ρίξιμο κέρινων αυγών άλλαξε ανάλογα από το ποιος τα έριχνε και σε ποιον, από φλερτ μέχρι πλάκα. Πριν φτάσει κάποιος στο να ρίξει τα αυγά

---

⁶ Πολίτης, 21 Μαρτίου 2010.

αυτά θα έπρεπε πρώτα να κατασκευάσει όταν γινόταν σε μικρό κύκλο και αυτό σήμαινε ότι έμπαινε σε μια διαδικασία (όπως συμβαίνει σήμερα με τις διάφορες ομάδες όπου μόλις τελειώσει το Καρναβάλι αρχίζουν να σκέπτονται τα επόμενα) στην οποία με άλλους φίλους θα έπρεπε να ετοιμάσουν τα «πυρομαχικά» της χρονιάς. Το να ρίξει ένα αγόρι ένα κέρινο κερί σε μια κοπέλα ή να την τυλίξει με μια σερμπαντίνα είχε τη δική του σημειολογία, σε εποχές, μάλιστα, όπου τα δύο φύλα δεν ήταν εύκολο ούτε και συχνό να είχαν τέτοιες επαφές και ανέμεναν (όπως γινόταν με το χορό στα διάφορα πανηγύρια) να στείλουν κάποια μηνύματα στο αντίθετο φύλο μέσα στο φιλελεύθερο πνεύμα του Καρναβαλιού.

Σήμερα, κοιτάζοντας από το 2014 το έθιμο αυτό το βλέπουμε να έχει ενταχθεί στο βασικό εθιμικό σύστημα του Καρναβαλιού. Πέρασε όμως μέσα από διάφορες φάσεις μέχρι να κατοχυρωθεί ως έθιμο. Παλιότερα ήταν πρόβλημα γιατί λέρωναν τους δρόμους και τους ανθρώπους. Τα τελευταία χρόνια, με τη χρήση των σπρέϊ και των αληθινών αυγών, η σύγκριση με τα κέρινα αυγά οδήγησε, όπως γίνεται συνήθως, σε μια εξιδανίκευση των κεριών αυγών τα οποία εν συγκρίσει με τα σύγχρονα σπρέϊ, μετατρέπονται σε «παραδοσιακά» του Καρναβαλιού. Γράφει η εφημερίδα *Ανεξάρτητος*: «Οι δρόμοι της πόλης γέμιζαν από μικρά μικρά κομμάτια χαρτιά (από τον χαρτοπόλεμο) και κατάλοιπα από τα κέρινα κεριά με αποτέλεσμα να γίνονται γλιστεροί και τόσο ακάθαρτοι οι δρόμοι που την επομένη ήθελε να στρατευθούν όλοι οι οδοκαθαριστές και βάλε για να καθαριστούν» (*Ανεξάρτητος*, 9 Μαρτίου 1987). Ιδού, επίσης, πώς η εφημερίδα *Φιλελεύθερος*, σε κύριο άρθρο της, με τίτλο: «Τα απαγορευμένα του Καρναβαλιού», τονίζει το ζήτημα:

Η μεταφορά και η χρήση των απαγορευμένων σπρέϊ, τα πραγματικά αυγά και διάφορα άλλα σκευάσματα χρήσιμα στην κουζίνα, θα πρέπει να αναμένεται και ότι και φέτος θα χυθούν χωρίς φειδώ στα πρόσωπα των μετεχόντων στο Καρναβάλι, θα «στολίσουν» τις προθήκες καταστημάτων και θα βρωμίζουν αυτοκίνητα. Σίγουρα θα ήταν ευχής έργον αν αποφεύγονταν τέτοιου είδους συμπεριφορές και μακάρι να επιστρέψουν στον χαρτοπόλεμο και τα κέρινα αυγά, όπως γινόταν άλλοτε. (*Φιλελεύθερος*, 14 Φεβρουαρίου 2001).

Η εισαγωγή του εθίμου δεν μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια. Η πιο παλιά αναφορά σε εφημερίδα είναι του 1924. Η εφημερίδα *Αλήθεια*, στις 24 Μαρτίου 1924 αναφέρει σε ένα άρθρο που υπογράφει κάποιος με το ψευδώνυμο «Θεατής», ότι:

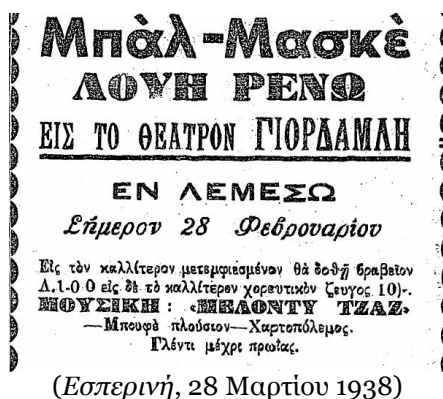
Ο χαρτοπόλεμος με τα κομφετί και τα σερμπαντέν έδινε και έπαιρνε μεταξύ των μασκαράδων και των μη μασκαράδων. Γενικώς όμως και οι μεν και οι δε ήσαν ευγενέστεροι εφέτος και τίποτα άλλο δεν μεταχειρίστησαν διά τας μεταξύ των μάχας, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων. Ο «Θεατής» [το ψευδώνυμο του σαρθρογράφου] εγκατεστημένος εις ένα σημείο της οδού Αγ. Ανδρέου παρηκολούθει κάθε παρέλασιν ευρισκόμενος μεταξύ δύο χαριτωμένων Δεσποινίδων αι οποίαι του εχρησίμευον ως βοηθοί. Τα κέρινα και χάρτινα αυγά και τα κομφετί και τα σερμπαντέν ήρχοντο ως βροχή αδιάκοπος, αλλά εγίνοντο πολύ ευχαρίστως δεκτά...

Οι περιγραφές στον Τύπο συμπεριλαμβάνουν πάντοτε τη ρίψη χαρτοπόλεμου και κεριών αυγών. Ιδού ένα τέτοιο απόσπασμα του 1945:

Και τότε γινόταν ένας πόλεμος, ένας άγριος μάλιστα πόλεμος: ο πόλεμος των ψιλοκομμένων χρωματιστών χαρτιών, ο χαρτοπόλεμος. Η μάχη πολλές φορές «εμείνετο»

όπως ακριβώς λένε και τα σημερινά ανακοινωθέντα, και οι αντίπαλοι στρατοί χρησιμοποιούσαν πια όχι μόνο χούφτες, αλλά σακούλες ολόκληρες από κομφετί – δηλαδή βόμβες των δύο και τεσσάρων μεγατόνων. Εξ άλλου υπήρχαν όλων των ειδών τα βλήματα αυτά των κέρινων αυγών που επείχον θέσι χειροβομβίδων, έως τα σερμπαντέν από τα οποία λέγεται ότι εξαπήγασον οι ιπτάμενες βόμβες. (Εσπερινή, 13 Μαρτίου 1945)

Σε διαφημίσεις των καρναβαλιστικών χορών διαφημίζεται ο χαρτοπόλεμος, αλλά όχι τα κέρινα αυγά:

«Μου άρεσε η ιδέα με τα κέρινα αυγά, και είναι κρίμα να σβύσει με την πάροδο του χρόνου το ωραίο αυτό αποκριατικό έθιμο!!»

Ο Ανδρέας Λαός μας ειπε τα εξής:

Τα κέρινα αυγά τα έφτιαχνε η κυρία Μάρθα Πατούρη η Στεφανού, στην οδό Γεωργίου Φασουλιώτη πίσω από την κλινική του Τριτοφτίδη. Το επαγγελμά της ήταν στεφανού, αλλά την περίοδο των Καρναβαλιών, όπως και πολλοί άλλοι μετατρέπονταν σε εποχιακούς κατασκευαστές κέρινων αυγών. Ετοιμαζε εκατοντάδες κέρινα αυγά μετατρέποντας το σπίτι της σε εργαστήριο. Εμείς ως μικρά παιδιά πηγαίναμε και βοηθούσαμε και είχαμε και το τυχερό μας. Λίγα αυγά για να τα ρίξουμε στην παρέλαση του καρναβαλιού.

Ο Ανδρέας Ζαχαρίου έφτιαχνε στη Μελβούρνη κέρινα αυγά στους καρναβαλλιστικούς χορούς της Κοινότητας Μελβούρνης, έθιμο που πήρε μαζί του από την Κύπρο.

Η Ιωάννα Καθητζιώτου, θυμάται τα εξής σχετικά με τα κέρινα αυγά που κατασκεύαζε ο πατέρας της⁷:

Δεκαετία του '80 όταν ο πατέρας μου Θάμυρος Καθητζιώτης άρχισε να κατασκευάζει κέρινα αυγά με χαρτοπόλεμο για τα παιδιά της οικογένειας και των φίλων. Τα καλούπια τα είχε φτιάξει κάποιος τορναδόρος του οποίου το όνομα δυστυχώς δεν θυμάμαι. Τα δυο καλούπια είχαν διαφορετικό μέγεθος (αρσενικό και θηλυκό). Περίπου τρεις εβδομάδες προτού ξεκινήσουν τα καρναβάλια άρχιζε την κατασκευή τους. Αγόραζε παραφίνη από το

⁷ Μας απέστειλε το σημείωμα στο Ιστορικό Αρχείο με την εξής σκέψη: «Αγαπητέ κύριε Σοφοκλέους αυτή είναι η μικρή μας ιστορία των κέρινων αυγών από μια εποχή που όλα ήταν πιο αθώα και πιο ρομαντικά», Λεμεσός 9 Φεβρουαρίου 2015.

κατάστημα κηροποιίας στην οδό Ελλάδος λίγο πιο κάτω από την Καθολική. Από το ίδιο κατάστημα αγόραζε και το κόκκινο χρώμα σε σκόνη για χρωματιστά αυγά. Θυμάμαι τότε η παραφίνη ήταν σε πλάκα την οποία έσπαζε σε μικρά κομματάκια. Χρησιμοποιούσε δυο κονσέρβες μεγάλες κομπόστου. Στη μια έβαζε νερό τέσσερα δάκτυλα περίπου και 3-4 κομματάκια παραφίνη μαζί με χρώμα και αυτό το σιγόβραζε μέχρις ότου λιώσει η παραφίνη και να ενωθεί με το νερό. Στο άλλο έβαζε μέχρι τη μέση κρύο νερό. Μέσα στο ζεστό μείγμα έβαζε το καλούπι το οποίο κρατούσε από τη λαβή τέσσερις με πέντε φορές. Μετά το έβαζε στο κρύο νερό για να στερεοποιηθεί η κέρινη μεμβράνη και σιγά σιγά κρατώντας το από τη λαβή και με τη άλλο χέρι από πάνω το στριφογύριζε για να βγει. Θυμάμαι έφτιαχνε πρώτα αρκετά κομμάτια από το ένα μέρος του αυγού και μετά συνέχιζε με το άλλο. Τα τοποθετούσε ανάποδα μέχρι να στεγνώσουν λίγο και μετά έβαζε χαρτοπόλεμο και τα ένωνε. Χρησιμοποιούσε φτερό κότας και με το ίδιο μείγμα που τα κατασκεύαζε, τα κολλούσε.

Ο Νώντας Ελαμεινώντας, παλαιός Λεμεσιανός νυν κάτοικος Καναδά, έγραψε σχετικά με τη δική του εκδοχή για τα κέρινα αυγά, καθώς και τη δική του συμμετοχή στην κατασκευή τους:

Τα Καρναβάλια κάναμε μαζί με τους αδελφούς μου κέρινα αυγά, με αρκετό χαρτοπόλεμο μέσα και λίγο πιο στερεά με δυο τρία χέρια κεριά για να μπορούμε να τα ρίχνουμε πιο μακριά. Τα κέρινα αυγά τα φτιάχναμε με κάτι ξύλινα αυγά (αυτά που έβαζαν οι γυναίκες μέσα στις κάλτσες για να μαντάρουν τις τρύπες) ή μ' ένα χοντρό κλαδί δέντρου που το κάναμε σε σχήμα αυγού στην μια άκρη και βράζαμε το κεριά σ' ένα δοχείο όχι και πολύ μεγάλο, μετά βουτούσαμε πρώτα το ξύλινο αυγό στο νερό και μετά αμέσως στο καυτό κεριά το κάναμε δυο τρεις και φορές. Σε λίγο στέγνωσε διότι πάλι το βουτούσαμε στο νερό κρύο και μετά μ' ένα μαχαίρι κόβαμε το μισό αυγό και βγάzaμε το μισό αυγό μετά κάναμε και το άλλο μισό αυγό με τον ίδιο τρόπο το γεμίζαμε το μισό αυγό με χαρτοπόλεμο, και μετά προσθέταμε και άλλο μισό και αφού με πινέλο βουτούσαμε στο καυτό κεριά το πινελαρίζαμε στη μέση το αυγό το σωστό τώρα και κολλούσαμε έτσι και κάναμε αυγά με χαρτοπόλεμο χωρίς να τα αγοράζουμε ακριβά, ήταν πολύ πιο φτηνά όταν τα φτιάχναμε. [...] Είμαστε δημιουργικοί τότε και βάζαμε πείσμα να κάνουμε κάτι διαφορετικό και ωραίο που δεν είχαν άλλοι. Αυτό σήμερα εξέλειψε διότι όλοι παιδεύονται με τα ηλεκτρονικά και το μυαλό δουλεύει διαφορετικά, δεν είναι ελεύθερο πια, αλλά όσοι έχουν ταλέντο δημιουργούν από το τίποτε. Η Ανάγκη σε κάνει Εφευρέτη και Δημιουργό.

Η Δήμητρα Τριχινά, ανέφερε σχετικά με τις δικές της θύμησες:

Κάναμε και μεις κέρινα αυγά σε διάφορα χρώματα με ένα ξύλινο 'καλούπι' ήταν απόλαυση τόσο η δημιουργία τους όσο και η χρήση τους!! Η ικανοποίηση του να δημιουργείς με το χέρι, είτε ήταν κατασκευές ή ζωγραφιές ήταν απεριγράπτο συναίσθημα που δυστυχώς τώρα δεν μπορούν να το νοιώσουν οι νέοι μας με την τεχνολογία!

Το καρναβάλι της Πάτρας επηρέασε σε αρκετά σημεία το καρναβάλι της Λεμεσού και αυτό φαίνεται κυρίως από δύο κυρίως σημεία: α) την ίδρυση και στις δύο περιπτώσεις Κομιτάτου (1899 στην Πάτρα και Το 1898 σχηματίστηκε από ιδιώτες το πρώτο Κομιτάτο, που απεφάσισε να βραβεύσει τον καλύτερο 'μασκαρά με το ποσό των 20 χρυσών φράγκων. β) το ρίξιμο αυγών που περιείχαν αρχικά στάχτη, στη συνέχεια καλαμπόκι και τέλος, χαρτοπόλεμο. Στη Λεμεσό περιείχαν μόνο χαρτοπόλεμο. Αυτή τη χρονιά ρίχνονται και οι σοκολάτες ως ένα σημαντικό λαογραφικό έθιμο: Το ρίξιμο κέρινων αυγών που περιέχουν χαρτοπόλεμο. Όμως, από το 1884 που εμφανίστηκε το έθιμο στην Πάτρα, τα κέρινα αυγά περιείχαν είτε στάχτη είτε καλαμπόκι. Λέγωνε τον αντίπαλο. Τη Μεγάλη Πέμπτη οι νοικοκυρές έβαφαν τ' αυγά για να τα τσουγκρίσουν

στην Ανάσταση ή τον Καλόλλοο (Καλό Λόγο) και μέχρι την Τσικνοπέμπτη τα κέρινα αυγά είναι έτοιμα για να σπάσουν σε κεφάλια καρναβαλιστών.

Τα κέρινα αυγά είναι διπλάσια σε μέγεθος από αυτά της κότας, που περιέχουν κομφετί και όταν πέσουν πάνω σου σπάνε, και ο χαρτοπόλεμος γεμίζει τα μαλλιά, τους ώμους, το πρόσωπο. Τα αποκριατικά κέρινα αυγά είναι ένα αποκλειστικά πατρινό έθιμο του Πατρινού Καρναβαλιού. Δεν έχει προσδιοριστεί πότε πρωτοεμφανίστηκαν στην Πάτρα και ποιος υπήρξε ο εμπνευστής της ιδέας. Στο περιθώριό του, βέβαια, υπήρχε και μια λαϊκή εκδοχή του με γλέντια σε ταβέρνες ή σπίτια. Λαϊκοί τεχνίτες ήταν και οι κατασκευαστές των αρμάτων και μασκαρατών και ανάλογη ήταν και η τεχνοτροπία τους. Όμως, το Καρναβάλι ήταν η γιορτή των αστών, αφού οι φανταχτεροί χοροί τους και η οργάνωση και χρηματοδότηση της παρέλασης και των αρμάτων από αυτούς έδινε τον τόνο.

Δημοσιεύματα του τοπικού τύπου του 1884 αναφέρουν ότι τρεις ντομινοφόροι γύριζαν με άμαξα την πόλη και πετούσαν στα μπαλκόνια αποκριατικά κέρινα αυγά με στάχτη μέσα αντί για χαρτοπόλεμο. Η αστυνομία τους συνέλαβε αλλά μετά από λίγες ώρες τους άφησε ελεύθερους. Αυτό σημαίνει ότι τα αυγά ήταν σε χρήση πριν από 115 χρόνια. Ο αυγοπόλεμος ήταν πολύ δημοφιλής μεταξύ των Πατρινών και ένας εύσχημος τρόπος για να φανερώσει κάποιος κύριος την προτίμηση του σε μία κυρία. Της πετούσε το αυγό, εκείνη προσπαθούσε να το πιάσει στον αέρα και το φλερτ είχε ξεκινήσει. Ο αριθμός των αυγών που καταναλώνονταν σε κάθε χορό ήταν και το βασικότερο κριτήριο για να χαρακτηριστεί «πετυχημένος»

Τα χρόνια 1900, 1907 και 1909 παίρνουν για πρώτη φορά μέρος άτομα από όλες τις κοινωνικές τάξεις και είναι τότε που καθιερώνεται ο αυγοπόλεμος. Πόλεμος με κέρινα αυγά γεμισμένα με κομφετί (πρόδρομος του σημερινού σοκολατοπόλεμου).

Η διαδικασία της παραγωγής των αυγών γίνεται με καλούπια (φτιαγμένα από πάπλου προς πάπλου και όχι του εμπορίου) αυγών (σε 20άδες) τα οποία εμβαπτίζονται σε λιωμένο κερι, το οποίο στερεοποιείται και παίρνει το σχήμα του αυγού. Στην συνέχεια γεμίζεται με κομφετί. Και έπειτα με το χέρι, ένα ένα συναρμολογούνται το πάνω με το κάτω και με ένα πινέλο βουτηγμένο σε καυτή παραφίνη γίνεται η ένωση. Η διαδικασία όπως την έζησα εγώ, είναι συναρπαστική και προσωπικά ενθουσιάστηκα πάρα πολύ με το κέφι και το μεράκι αυτών των γυναικών να φτιάχνουν και 500,000 ένα ένα...

Φαίνεται πως το έθιμο αρχίζει τη δεκαετία του 1920 και κλείνει τον κύκλο του τη δεκαετία του 1980. Υπήρχε μια εγγενής δυσκολία με τα κέρινα αυγά: η διαδικασία της παραγωγής τους, το μέγεθός τους και η δυσκολία στη μεταφορά και τη διατήρησή τους κατά τη διάρκεια της γιορτής. Στην εποχή των κάθε είδους fast ήταν δύσκολο να κουβαλά κάποιος για ώρες πολλά αυγά χωρίς να σπάσουν ή να λιώσουν από την θερμοκρασία του χεριού. Μάλλον αυτό ήταν και το πρόβλημα που παρουσίαζαν για τον χρήστη. Είχε την φασαρία του στην κατασκευή του και το κέρδος ήταν μηδαμινό. Η χαρά που προκαλούσε όταν επιτύχαινες τον αντίπαλο ήταν η κύρια ανταμοιβή των κατασκευαστών-χρηστών...

Κάθε Καρναβάλι παρατηρούμε στον χώρο στάθμευσης του Εναερίου να γίνεται ανάμεσα στους μαθητές «πόλεμος» με σπρέϊ ως μέρος των δρώμενων του Καρναβαλιού. Ουδέν μεμπτόν. Κάθε εποχή έχει τις δικές της προσλαμβάνουσες παραστάσεις. Όταν, όμως, η τοπική διάσταση δεν είναι τόσο οικεία στους μαθητές, ίσως, να είναι μια ακόμα ευκαιρία ώστε να τους δοθεί η δυνατότητα μέσα από αυτό το ξεχασμένο έθιμο να ανακαλύψουν κάτι που δικαιούνται να το γνωρίζουν και που δεν τους προσφέρθηκε στο σπίτι, στο σχολείο, στην πολη. Μπορούν να ανακαλύψουν με την κατασκευή και τον «πόλεμο» με κέρινα αυγά ίχνη από το παρελθόν που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σήμερα. Άλλωστε, η τοπική ιστορία) τα κέρινα αυγά του καρναβαλιού αποτελούν ένα μικρό μέρος της τοπικής ιστορίας) είναι πλησιέστερη προς τους μαθητές μας η οποία μπορεί να τους βοηθήσει να δομήσουν τη δική τους ταυτότητα, πληρέστερα. ανακάλυψης και μιας ανάγνωσης του τόπου πιο επιστημονικής, μέσα από τα ίχνη του παρελθόντος. Ο Pierre Giolitto σκέφτεται ότι η τοπική ιστορία είναι πλησιέστερη στο παιδί από την εθνική ιστορία, ότι έχει στόχο να ριζώσει το παιδί στο τοπικό του χώρο, επιτρέποντάς του να δομήσει τη δική του ταυτότητα.⁸

Αν δεχθούμε ότι το βαθύτερο νόημα του κόσμου ως σύνολο, δηλαδή, η οικουμενικότητα και όχι η παγκοσμιοποίηση που έχει υπερισχύσει, εξελίσσεται α) διατηρώντας ζωντανή της πολιτιστική κληρονομιά ως συνέχεια στον χώρο και στον χρόνο, β) αναδεικνύοντας την τοπική ή εθνική ιδιαιτερότητα ενός πολιτισμικού φαινομένου ή δρώμενου και γ) την ετοιμότητα να δεχθούμε επιρροές από άλλους λαούς ή κάποιου πολιτιστικού πλέγματος και συστήματος, τότε το έθιμο των κέρινων αυγών, να μπορεί να παίξει τον δικό του ρόλο ενόψει μιας τέτοιας διαδικασίας.⁹

Βιβλιογραφία

- Χριστάκης Σαββίδης, «Αναμνήσεις του παλιού Καρναβαλιού στη Λεμεσό», *Φιλελεύθερος*, 1985.
- Pierre Giolitto, *L'Enseignement de l'Histoire Aujourd'hui*, Armand Collin Bourrelrier, 1986.
- Νίκος Ε. Πολίτης, *Το Καρναβάλι της Πάτρας*, Αχαϊκές Εκδόσεις, Πάτρα, 1987.
- Κωνσταντίνος Μάγνης, *Το Καρναβάλι της Πάτρας. Η πολιτισμική ιστορία της Πάτρας*, Πάτρα 1997.
- Γιάννης Κιουρτσάκης, *Η Τρελή Σοφία ή τα Ανιέρα Ιερά. Δοκίμιο για το Καρναβάλι και τη Γλώσσα του*, Νεφέλη, Αθήνα,
- Έν χορδαίς και όργανοις, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία στην Κύπρο από την Αρχαιότητα μέχρι την Ανεξαρτησία*, Επιμέλεια Χριστίνα Χριστοδούλου, Πολιτιστικό Κέντρο Τράπεζας Marfi Laiki, Λευκωσία, 2008.

⁸ Βλ. Pierre Giolitto, *L'Enseignement de l'Histoire Aujourd'hui*, Armand Collin Bourrelrier, 1986, σ.186 και σ. 121.

⁹ Χρυσούλας Γαλάνη, «Τοπική ιστορία και πολιτισμική κληρονομιά. Μια διδακτική πρόταση για την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», βλ. <http://www.alfavita.gr/old/26011#ixzz2qf9yhdfl>

ΗΛΕΜΕΣΟΣ ΔΙΑΣΚΕΛΑΖΕΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Θά ἦτο ἀφύσικον ἐάν ἡ συνάδελφος «Παρατηρητής» δὲν ἀποροῦσε καὶ δὲν διηρωτάτο διὰ τὸν Ἀπολογισμὸν τὸν ὁποῖον ἐκάμαμε τοῦ καρναβάλου τῆς Λεμεσοῦ. Ὅπως ἀφύσικον θὰ ἦτο ἐάν δὲν ἀφιέρωνε τρεῖς ὁλοκλήρους στήλας διὰ τὴν κρήνη τῆς ἡμετέρας περιγραφῆς του. Διαφορὰ ἀντιλήψεων βλέπετε ἀλλ' ὄχι καὶ πολιτισμοῦ.

Διότι γέννημα καὶ θρέμμα καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἐφημερίδες τοῦ Καρτιέ Λαίτην (ὄχι πρὸς θεοῦ! τῶν Παρισίων ἀλλὰ τῶν Κεσογλουδιῶν) δὲν μποροῦσαν νὰ ἔχουν διάφορον πολιτισμὸν. Θὰ ἐλέγαμεν, λοιπὸν, ὅτι δὲν πρόκειται μᾶλλον περὶ **δικιοῦ μας πολιτισμοῦ ἀλλὰ περὶ ἰδικῆς τῆς πολιτικῆς.**

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συμφωνήσωμεν καὶ μετὰ τοῦ «Παρατηρητοῦ» ὅπως συμφωνήσαμεν καὶ μετὰ τῆν «Ἀλήθειαν».

Νὰ συμφωνήσωμεν καὶ ὁ ἄλλο τὴν γαμψήν. Καὶ ἀρχίζομεν.

Ἡ συνάδελφος ἐξάγει τὴν διοργάνωσιν καὶ τὰξιν ἢ ὑπόα ἐπεκράτησε... κατὰ τὸ καθ' ἑαυτὴν. Διατὶ νὰ μὴ τὸ ὁμολογήσωμεν; Δὲν ἐσημειώθη πράγματι κανὲν μαχαίρωμα! κανὲν σπλάσμιτο κεφαλῆς! κανεὶς καυγᾶς καὶ οὕτω ἡ δημοσία... τοῖς δὲν διεσπλεῦθη. Τὸ μόνον θλιβερὸν τὸ ὁποῖον ἐσημειώθη εἶναι ὅτι μερικὰ ἀθῶα κέρματα αὐτῶν, εἰς χεῖρας τῶν ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΩΝ Λεμεσιανῶν ἐθεωρήθησαν ὡς ἐπιπλέον ΟΠΛΑΘΝ ὥστε νὰ

χρηασθῆ ἡ ἀστυνομικὴ ἐπέμβασις. (Νὰ! πολιτισμὸς μὰς φροῦ!) Καὶ αὐτὰ ὅσον ἀφορᾷ τὸν πολιτισμὸν μας τοῦ πεζοδρομίου. Νὰ ὑμνήσωμεν ἄρα γε τῶρα καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς αἰθούσας τῶν χορῶν; Ἄ, ὄχι, προτιμῶμεν καὶ πάλιν νὰ σιωπήσωμεν.

Καταλήγοντες θὰ ἠθέλωμεν νὰ προσθέσωμεν τὰ ἑξῆς: Ὅτι εἶναι πράγματι θλιβερότατον τὸ γεγονὸς ὅτι καθ' ἡν στιγμὴν ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας μας **πένεται** κυριολεκτικῶς καὶ τὸν ἀπαιτοῦν τόσο ἄλλα σοβαρώτατα προβλήματα, αἱ δύο συνάδελφοί μας **ἐξιφούλησαν** κατὰ τοῦ «Χρόνου» μὲ κύρια ἄρθρα καὶ μὲ στοιχεῖα τῶν 12, διὰ τὴν ὑμνήσουν, τὴν πράγμα; Τὰ καρναβάλια.

Καὶ εἶναι ἐξίσου θλιβερότατον τὸ γεγονὸς διότι καθ' ἡν στιγμὴν ἡ πόλις αὐτὴ στερεῖται μιᾶς δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ ἐνὸς εὐλαφισώπου Σιαδίου, τὸ ὁποῖον μικροῦται πόλις ἀπέκτησαν ἤδη, ἢ μὲν μία συνάδελφος ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ συνιστᾷ νὰ ἀξιώσωμεν τὰ χορευτικὰ μας κέντρα ἢ δὲ ἄλλη θεωροῦσι οὐνοτάτον ἐκατολιστικὸν ἔργον τὴν ἀπόκτησιν καὶ τρίτου θεάτρον, ὡς νὰ μὴ φθάνουν τὰ δύο πού ἔχομεν.

Τοιοῦτον πολιτισμὸν ἡμεῖς πράγματι δὲν τὸν ἐγνωσόμεν. Καὶ οὕτε θὰ τὸν ἐγνωσώμεν ποτὲ ἀλλὰ θ' ἀφίσωμεν τὰς δύο συνάδελφους μὲ τὰς ἀντιλήψεις των, ἀρκούμενοι ἡμεῖς εἰς τὰς ἰδικὰς μας.

(Χρόνος, 5 Μαρτίου 1936)

ΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΤΟΥ ΚΑΡΝΑΒΑΛΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΜΕΣΟΝ

Αι εορταί του Καρναβάλου εις Λεμεσόν εσημείωσαν και εφέτος επιτυχίαν, επικράτησαν δὲ κατ' αὐτὰς τάξις και εὐταξία. Ἀπὸ τῆς προπροαελθοῦσης Πέμπτης, δευτε ἤρχισαν αἱ εορταί, ὅσαι χορευτικαὶ αἰθούσαι ἦσαν κατὰ μεστοὶ κόσμου, ἐνῶ καθ' ἑκάστην νύκτα διοργανοῦντο, εἰς πλείστας οἰκίας, δεξιῶσεις. Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἤρχισαν νὰ καταφθάνουν εἰς Λεμεσόν μακρὰ συνοδείαι εἰτοκινήτων ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Κύπρου. Οἱ πλείστοι τῶν ἐπισκεπτῶν δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐξασφαλίσουν στέγην, διότι τὰ ξενοδοχεῖα εἶχον ἤδη ὑπερπληρωθῆ. Τὴν 7ην μ.μ., ἐγένετο, διὰ τῶν κοσμοβρυθῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, παρέλασις μετημριεσμῶν ὁμάδων, αἱ ὅσαι ἐφαλλον ἐπίκαιρα μελωδικὰ ἄσματα.

καὶ τῶν χωρίων τῆς Νήσου, ὅπου πῆρξεν ἄνευ προηγουμένου. Ὁ καιρὸς ἦτο λαμπρὸς καὶ οὐρα πολλὰ χιλιάδες λαοῦ παρεκολούθησαν τὴν παρέλασιν, ἡ ὁποία, ὅμως, ὑστεροῖσε τῶν προηγουμένων ἐτῶν, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ταύτης ἡγεῖτο περὶ τοὺς κρατῶν τὸ σκήπτρον τῆς Α. Δι. τοῦ Βασιλέως Καρναβάλου, τοῦ ὁποίου εἶπετο τὸ ἄσμα, ἐν τῇ μεσοφρῶν ἐξ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους φρουρῶν καὶ ἠκολούθουν τὰ λοιπὰ ἄσματα, ὁμάδες καὶ ἄτομα. Τὰ πλήθη ὑπεδέχθησαν τοὺς παρελαίνοντας μὲ χειροκροτήματα, ἐνῶ πανταχόθεν ἐρρίπτοντο κομψοὶ κέρινα αὐγά. Οὕτω ἐδημοουργεῖτο εἰς τὰς ὁδοὺς μία ἀτμόσφαιρα πραγματικῆς χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, ἡ ὁποία παρετάθη μέχρι τῶν πρώτων ἑσπερινῶν ὥρων, διὰ νὰ συνεχισθῆ μέχρι τῆς πρώτης τῆς Δευτέρας εἰς τὰς δευτερας εἰς τὰς δευτερας.

Ἡ σημειωθεῖσα τὴν Κυριακὴν ἀφόρους χορευτικῆς αἰθούσας, προσέλευσις ἐπισκεπτῶν εἰς τὴν Εἰς τὴν παρέλασιν συμμετέσχον Λεμεσό, ἐξ ὅλων τῶν πόλεων καὶ διάφορα διαφημιστικὰ ἄσματα.

(Ἔθνος, 10 Μαρτίου 1954)